

ALGUNES NOVES CAVITATS DE L'ILLA DE MENORCA

per Miquel TRIAS* i Joaquín GINÉS**

Resumen

Presentamos la descripción y topografía de trece cavidades de la isla de Menorca. Éstas presentan características morfológicas muy variadas, destacando en lo que respecta a sus dimensiones la cova den Curt (Ferrerries) con más de 300 metros de desarrollo, y el Avenc d'Es Canutells (Maó) que alcanza los 38 metros de profundidad.

Abstract

The description and survey of thirteen cavities in Menorca island are presented. Their morphological characteristics are very variegated. As far as size is concerned, Cova den Curt (Ferrerries) stands out for its more than 300 meters in development, being also worth mentioning Avenc d'Es Canutells (Maó) that reaches a depth of 38 meters.

Introducció

Fins al present la major part de les exploracions espeleològiques una mica serioses efectuades a Menorca l'ha fet gent de fora l'illa, eventualment amb la col·laboració d'espeleòlegs locals, si bé que mai no s'hi ha efectuat una activitat massa intensa. Aqueixes exploracions han estat el producte de visites de poca durada, en alguns casos repetides al llarg de diversos anys. Els resultats d'aquestes visites havien estat publicats quasi sempre a revistes del continent (THOMAS-CASAJUANA i MONTORIOL-POUS, 1951; MONTORIOL-POUS i ASSENS-CAPARRÓS, 1957). A partir de la dècada dels anys setanta, les visites de grups mallorquins es comencen a fer més sistemàtiques; les planes d'aquesta mateixa publicació han anat reflectint l'avanç del coneixement de les coves menorquines (MIR, 1976; MIR, 1979; TRIAS, 1980; TRIAS, 1985). Als treballs enumerats cal afegir diverses publicacions sobre cavitats concretes efectuades, més o menys recentment, per gent de Menorca així com del Principat (MURILLO, 1963; CUBELLS i MENÉNDEZ, 1980; PRETUS, 1981; FLORIT, 1984).

Degut a l'alt percentatge d'activitat exploratòria feta per no-menorquins en pla de campanyes de curta

durada, la immensa majoria de les cavernes conegudes en els medis espeleològics ha estat ja objecte de publicació, enc que en molts de casos en treballs miscel·lanis més que en estudis aprofundits d'un massís o d'una zona hidrològicament ben definida.

En aquesta línia s'ha de entendre l'article que presentam ara: posar al dia el catàleg espeleològic de Menorca (veure TRIAS et al., 1979), donant a conèixer una sèrie heterogènia de cavitats situades arreu de l'illa, producte de les activitats exploratòries de distints grups illencs durant aquests darrers anys. Ens ocuparem de tretze cavitats de característiques morfològiques molt variades, de les quals nou estan excavades a les calcarenites del Migjorn, mentre les altres quatre s'obren a les calcàries secundàries de la zona de Tramuntana.

Descripció de les cavitats

COVA DE SA TAULETA (Ciutadella)

Coordenades: X: 7° 31' 18"; Y: 39° 58' 05"; Z: 14 m.

Situada a la zona de Parelleta, on trobam les ben conegudes coves de s'Aigo i des Caramells així com

* Secció d'Espeleologia del G.E.M. Palma de Mallorca.

** Grup Espeleològic EST. Palma de Mallorca.

la Cova de sa Figuera, estudiades per THOMAS-CASAJUANA i MONTORIOL-POUS (1951) en un dels primers treballs espeleològics sobre Menorca. La cova que ens ocupa no és citada per aquests autors, ja que és segur que en aquells moments no era coneguda. La zona ha canviat molt quan s'ha establert, i posterior a la urbanització ha d'esser l'únic accés a la cova, ja que és un dels nombrosos pous que hi ha en aquesta zona excavats per treure aigua freàtica. Efectivament, la cova es troba a la urbanització de Cala Blanca, a un trast sense casa, però curiosament amb una piscina actualment abandonada. L'entrada a sa Tauleta es fa precisament pel pou que dóna aigua a la piscina, al qual s'hi davalla per la cambra de la depuradora.

Forma la caverna una sala de planta ovalada de 55 x 33 m allargada en direcció N30E. Com és habitual en aquest tipus de cavitats clàstiques situades a prop del nivell freàtic actual, les aigües ocupen les zones deprimides, normalment les vores de sales i galeries. En aquest cas s'ha format un conjunt discontinu de petits llacs, seguint les parets de la zona sud, i un de certa importància a l'extrem oest. La fondària de la cova presa a la superfície dels llacs és de 14,40 m. Ara bé, com que cap al Nord el pis puja, la cova s'atraca a la superfície fins arribar a distar-hi només 3 m.

Sa Tauleta és la típica cavitat d'evolució clàstica-litogènica. Aquestes darreres formes estan ben representades per potents pisos estalagmítics i belles for-

mes axials, que degut als pocs visitants que les han pogut veure, s'han conservat prou bé.

Citam finalment com a anècdota il·lustrativa de la intensitat extractiva que sofreixen aquestes aigües, que durant la nostra visita oïrem clarament el motor d'una bomba en el costat oriental de la cova.

COVA DES DORMIR (Ciutadella)

Coordenades: X: 7° 30' 29"; Y: 40° 03' 00"; Z: 15 m.

La boca d'aquesta caverna s'obre al penya-segat de Punta Nati, una mica a Ponent del far, davant un penyal separat del massís. Està enclavada en una zona de calcàries mesozoiques que cabussen cap al Sud.

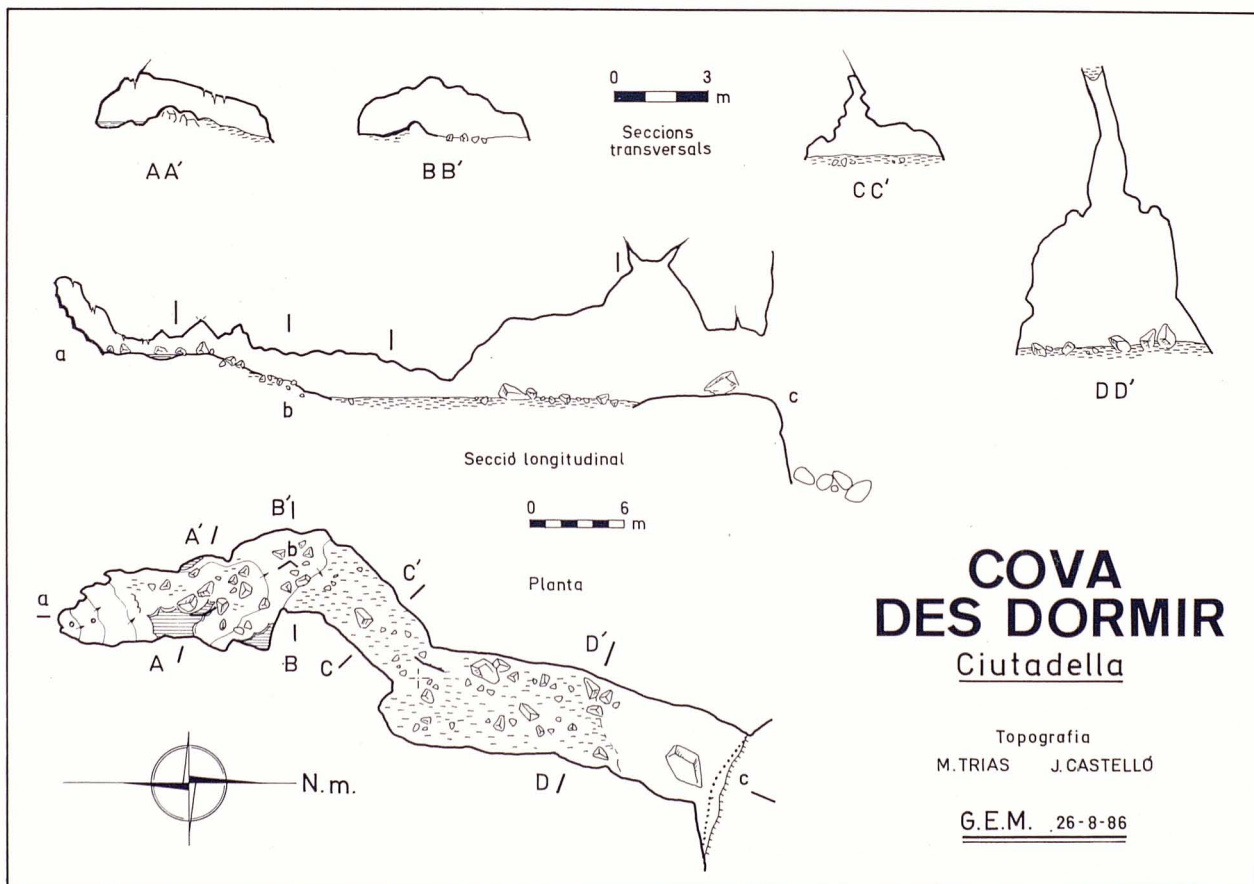
Està formada per una galeria de 45 m de llargària dirigida cap al Nord, amb una amplària màxima de 7 m. Horizontal al principi, es torna ascendent fins assolir els 7 m per damunt el pis de l'entrada.

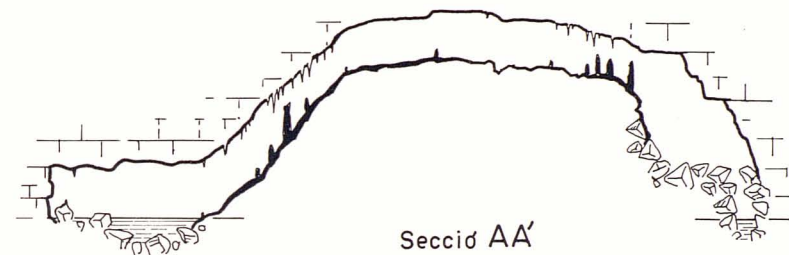
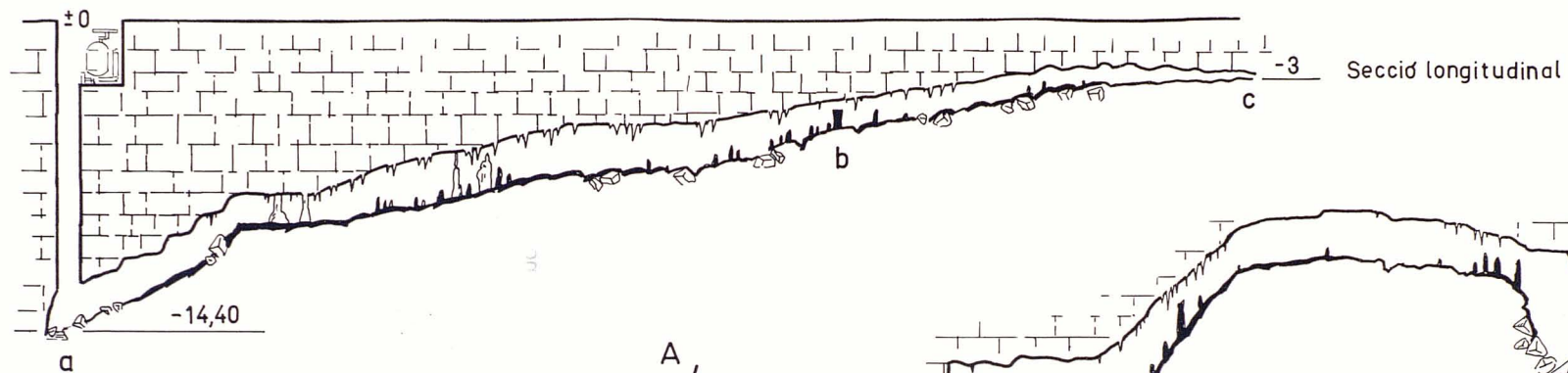
Es tracta d'un conducte evolucionat amb morfologia variada, principalment de corrosió, amb algunes formes litogèniques (colades) a la part més interior.

BUFADOR DE PUNTA NATI (Ciutadella)

Coordenades: X: 7° 30' 38"; Y: 40° 03' 02"; Z: 23 m.

Es localitza no massa lluny del far de Punta Nati,

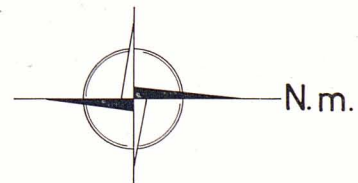

COVA DE SA TAULETA

Ciutadella

Topografia: M. TRIAS, J. L. FLORIT

G.E.M.-U.E.M. 26-6-88

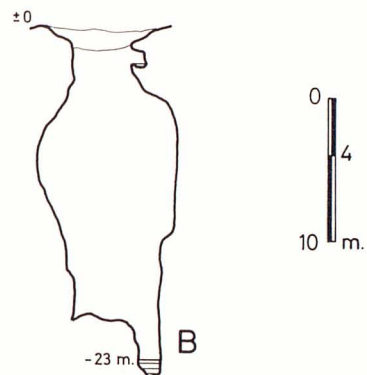
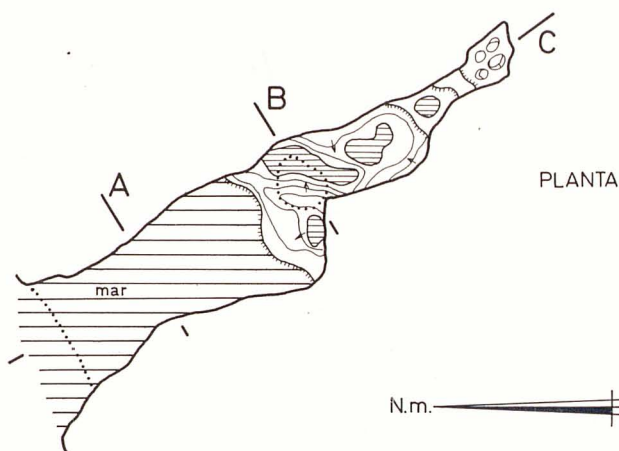
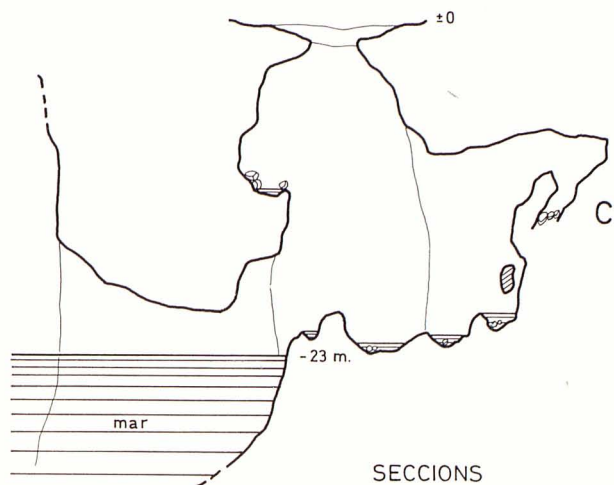
BUFADOR DE PUNTA NATI

Ciutadella

Topografia: J. Ginés
M. Mediavilla

6-9-86

EST

en direcció aproximadament Nord, molt a prop del penya-segat costaner.

Aquest interessant fenomen subterrani presenta dues boques. La superior està situada en el fons d'una petita depressió, en les voreres de la qual es poden apreciar restes d'una bretxa ossífera de color rogenc fortament cimentada. Com ja hem dit és en el fons d'aquesta depressió on trobam una obertura circular de devers 3 m de diàmetre, que dona accés a un ampli pou de 20 m de vertical. A mesura que baixam, el pou assoleix unes dimensions més grans, allargant-se notablement en aprofitar una fractura vertical molt marcada. Ja en el fons, la cavitat presenta cap al NO una altra boca oberta al nivell de la mar, a la part inferior del penya-segat marí. Seguint la direcció contrària es pot remuntar un bon tros de la fractura sobre la que s'ha format l'avenc; bona part del trespol d'aquesta galeria presenta morfologies d'erosió costanera com marmifes de diverses mides. El desnivell total del Bufador de Punta Nati és de -23 m.

La gènesi d'aquest fenomen hipogeu, excavat en calcàries mesozoiques, respon a l'actuació conjunta

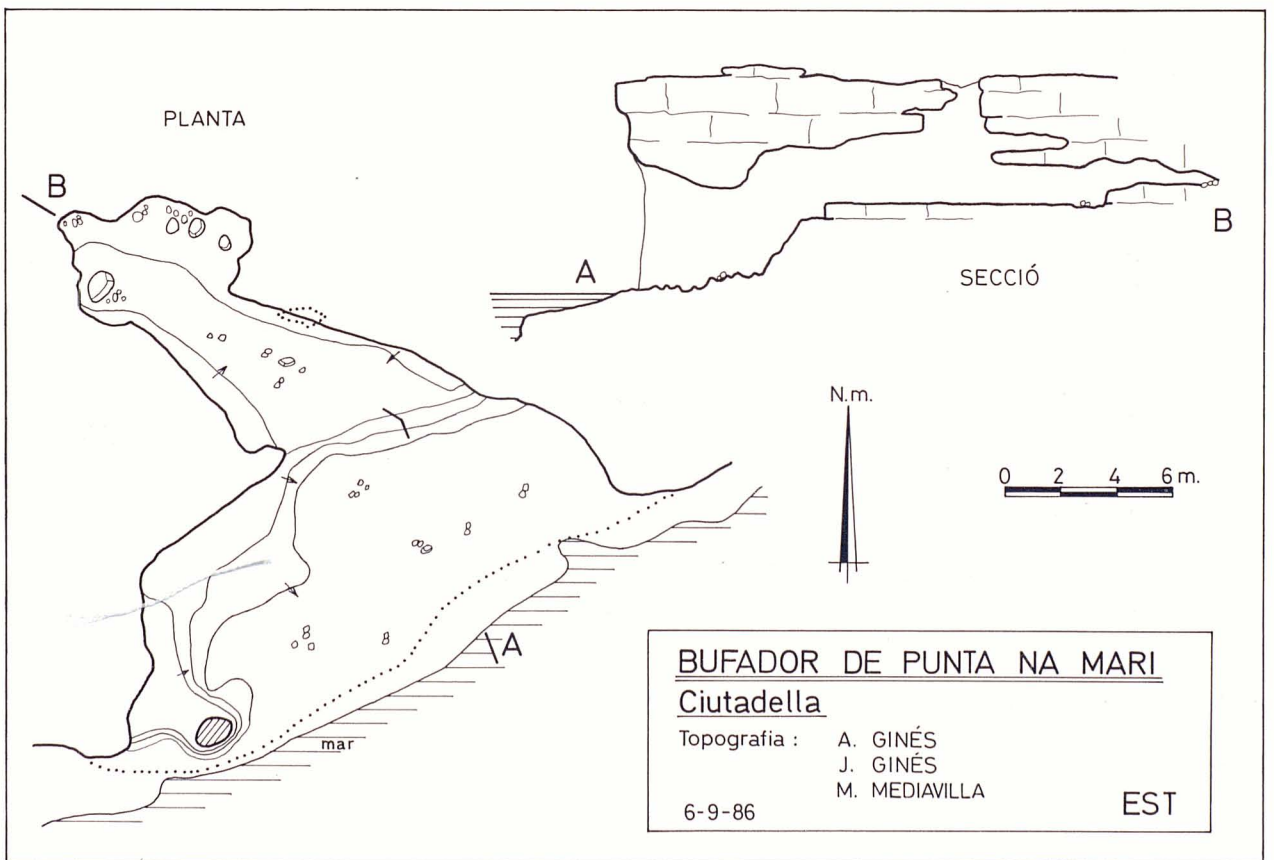
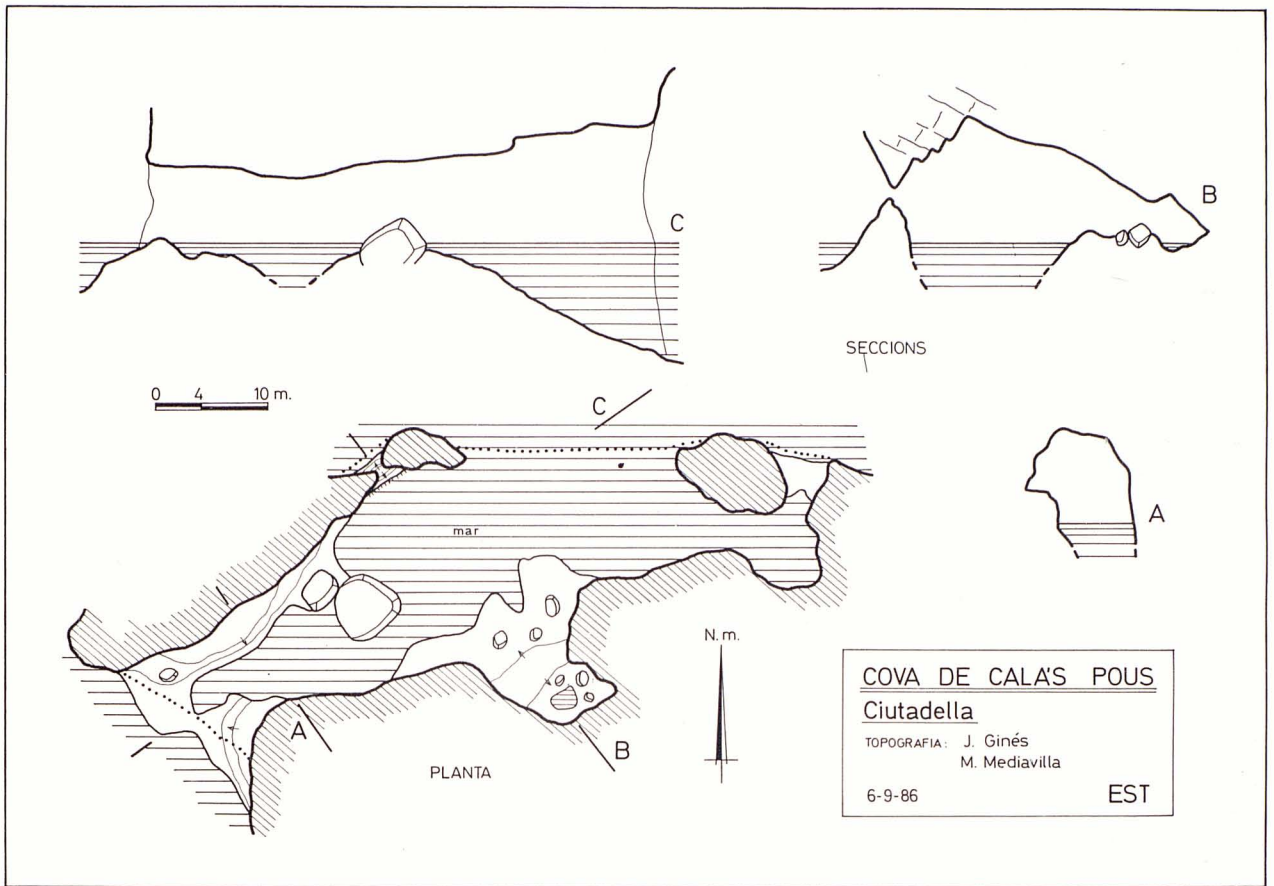
dels modelatges càrstic i litoral. Pareix que es tracta d'un avenc de dissolució, instal·lat sobre una diàclasi NO-SE, i relacionat amb el drenatge d'una antiga dolina actualment bastant modificada. Aquest avenc càrstic s'ha vist capturat per una cova d'abrasió marina, que aprofita la mateixa fractura sobre la que els processos de dissolució generaren la cavitat vertical inicial.

COVA DE CALA'S POUS (Ciutadella)

Coordenades: X: 7° 30' 50"; Y: 40° 03' 06"; Z: 0 m.

S'obre en una punta rocosa situada a l'embocadura de la petita Cala's Pous, en la seva vessant oriental. S'hi pot accedir per la mar i també des de terra, més o menys fàcilment, mitjançant la boca més occidental.

Consisteix en línies generals en una única galeria de poc més de 50 m de recorregut, ocupada gairebé totalment per la mar. Quatre boques comuniquen aquesta cova amb l'exterior; les dues principals estan

situades als extrems SO i NE de la galeria, mentre les dues més petites es troben a prop de l'entrada nor-oriental.

Es tracta d'una cova d'abrasió marina en la qual els processos de dissolució càrstica han fet poc paper. Tan sols es poden observar en aquesta cavitat morfologies i sediments relacionats amb l'erosió litoral. En la configuració morfològica que presenta en l'actualitat la cova, han influït de manera decisiva els mecanismes de reajustament mecànic de la volta, els quals han tingut lloc aprofitant les juntes d'estratificació de les calcàries secundàries on es troba; aquest aspecte es veu clarament en la secció B de la topografia.

BUFADOR DE PUNTA NA MARI (Ciutadella)

Coordenades: X: 7° 30' 12"; Y: 39° 59' 44"; Z: 8 m.

Està situat molt a prop de la carretera que va, vorejant la costa, des de Ciutadella a Cala'n Blanes.

Un petit forat de poc més d'un metre de llarg i uns 50 cm d'ample ens permet davallar un ressalt de 4,5 m de desnivell. Aquesta petita vertical ens porta a una curta galeria que cap al SE es transforma en una espaiosa cova marina, la boca de la qual té una vintena de metres d'amplària.

La morfogènesi d'aquesta cavitat és senzilla. És una cova d'abrasió marina excavada en les calcarenites del Miocè, que comunica també amb l'exterior mit-

jançant una estreta fissura aixaplada per dissolució.

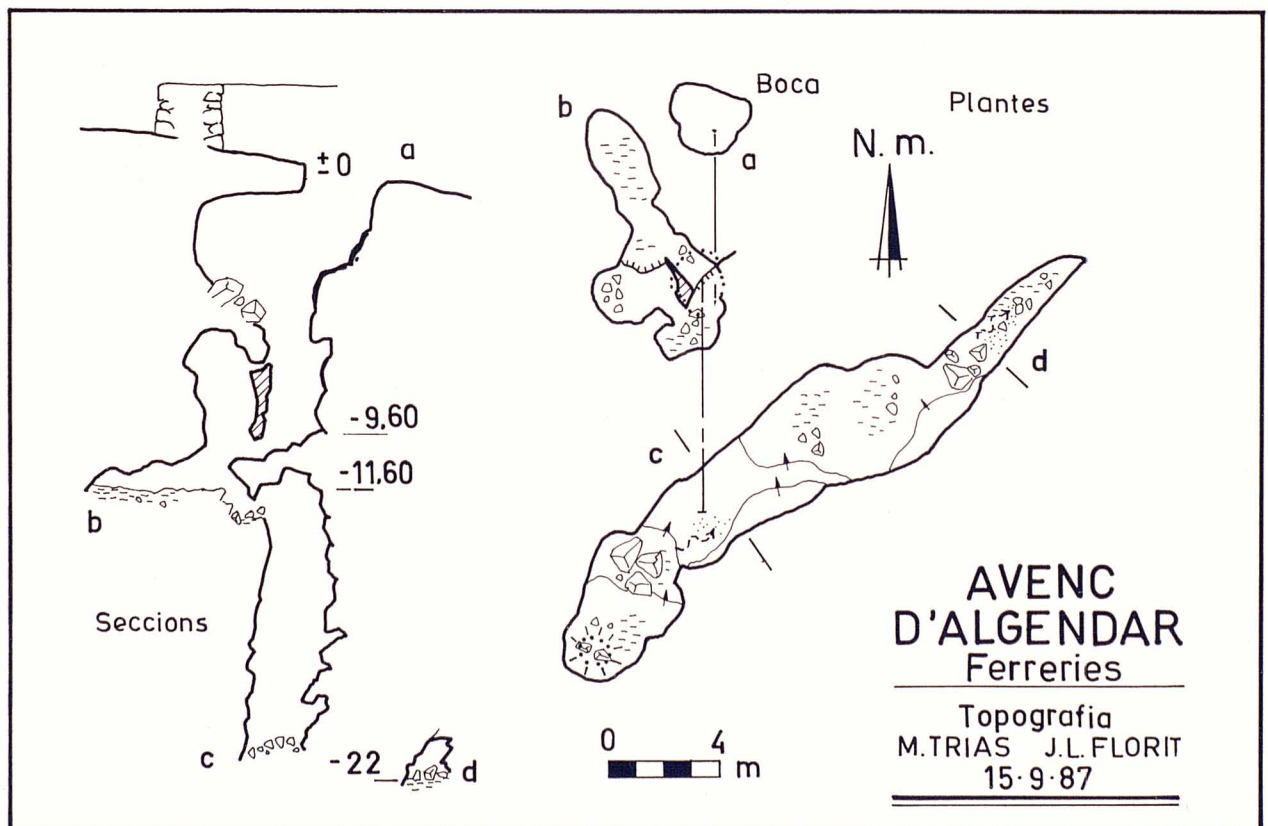
AVENC D'ALGENDAR (Ferrerries)

Coordenades: X: 7° 39' 48"; Y: 39° 58' 16"; Z: 67 m.

En aquest cas no es tracta d'una cavitat inèdita, ja que fou descrita per MIR (1979) qui, emperò, presentava una topografia incompleta; no sabem si això és degut a una exploració poc acurada o si en el moment en que s'efectuà la topografia l'avenc estava obstruït a nivell de la galeria que uneix els dos pous, havent-se destapat posteriorment el segon dels pous que ara coneixem. Aquest fet és possible ja que ens trobam davant un engolidor situat en el mig d'un barranc.

L'esmentat barranc és el que passa per davall de les cases d'Algendar Vell, i l'avenc no és massa lluny d'aquestes. És fàcilment localitzable ja que es troba envoltat d'una paret ben gruixada, que forma un quadre ple d'espessa vegetació.

Està format com hem dit, per dos pouets units per una galerieta horitzontal de direcció NO-SE, que arriba a la cota -11,60 m. El pou final, de 10 m de fondària, s'allarga 23 m perpendicularment a la galerieta. Els sediments del fons mostren un xaragall que indica una circulació temporal cap a l'extrem NE, punt més baix de la cavitat a -22 m. Cal esmentar que si bé l'avenc

està excavat dins les calcarenites de l'Helvecià-Tortonà, alguns dels materials arrossegats prop de l'engolidor terminal pertanyen a èpoques més antigues, primàries o secundàries, essent per tant al·lòctons a la zona.

COVA DEN CURT (Ferrerries)

Coordenades: X: 7° 40' 10"; Y: 39° 58' 07"; Z: 90 m.

Com l'Avenc d'Algendar, aquesta caverna tampoc no és inèdita; però les dades que publicam ara la fan esser una cavitat completament diferent. A l'esmentat treball de MIR (1979), en el que col·laborà l'autor d'aquestes línies, era presentada com a engolidor del barranc on s'obria; aquest barranc pertany al lloc d'Algendar Vell, però té més bon accés des de les cases de Binimassó, a l'altra banda del barranc. En aquell treball explicàvem la presència d'aigua com a embassament en el lloc més baix de la cova, gràcies a un folre d'argiles al·lòctones. L'observació de J.L. Pretus, qui va constatar que aquesta aigua no era embassada sinó que corria, ens va animar a tornar a en Curt, podent comprovar que la galeria que donàvem per tancada l'any 1974 seguia, després d'un pas molt baix, eixamplant-se espectacularment. En aquella avinentesa poguerem explorar uns 100 m de galeria activa riu avall fins un petit pas anegat (Es Sifonet). Posteriorment, un equip dirigit també per en J.L. Pretus va explorar més de 225 m de galeria activa d'enllà el Sifonet; aquesta acaba en unes gateres de pis fangós encara no totalment explorades.

Així, la cova queda configurada per dues parts ben diferenciades: una sala de pis molt rostrat ple de blocs de gran mida, i una galeria de més de 332 m de desenvolupament, horitzontal i ocupada per un rierol. De la sala no podem afegir res al que diu l'article esmentat; només recordarem que a la part baixa, on neix la galeria, el pis s'anivella assolint una cota de -22 m. Al principi de la galeria sorgeix el rierol entre pedres per formar tot d'una una bassa molt sòlida de corrent inapreciable que omple tot el conducte. Després, quan la galeria agafa volum, el rierol només n'ocupa una petita part i fins i tot en alguns llocs desapareix. La galeria forma una sèrie de meandres que segueixen dos sistemes principals de diàclisis, un de direcció N-S i l'altre de direcció aproximada NE-SO. El conjunt de la galeria es dirigeix cap al SO, paral·lelament al barranc. És bàsicament horitzontal: en el Sifonet després de 107 m de poligonal només ha davallat 3,60 m. El total mesurat de conducte és de 332 m, amb unes gateres més enllà d'on el rierol desapareix dins la paret occidental, que no han estat topografiades. La secció de la galeria és molt variable: arriba a tenir els 7 m d'amplada i d'alçada, si bé la mitjana és d'uns 3 m d'amplada i 5 d'alçada en els trams formats a favor de diàclisis, no arribant al metre en els llocs on segueix una

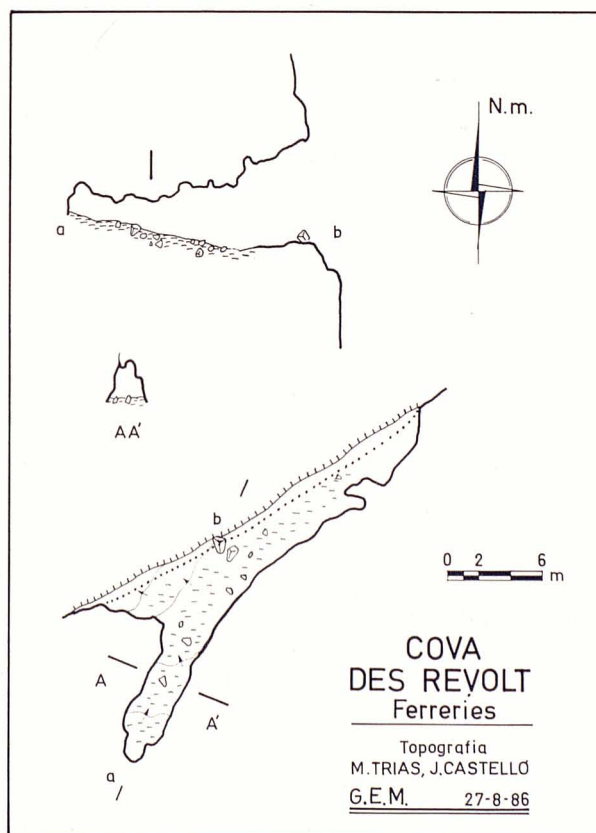
junta d'estratificació, especialment prop del Sifonet. La morfologia és de corrosió bàsicament, amb algunes colades parietals. Més enllà del Sifonet el fang cobreix completament el pis de la galeria. El conjunt d'aquestes morfologies i la forma de les seccions indica una perllongada evolució dins la zona vadosa.

Referent a la gènesi, la nova perspectiva que tenim ara de la Cova den Curt no la fa més fàcil d'interpretar. La sala típica de desenvolupament clàstic, que s'explica a partir del creixement en altària d'uns conductes inferiors, hauria d'esser simètrica amb un acúmul clàstic central; aquí, emperò, només en trobam mitja, amb el barranc ocupant el lloc on hauria d'esser l'altra meitat. Tal vegada hauriem de pensar que s'ha format a partir d'una fractura inclinada, seguint la hipòtesi feta per a l'Avenc des Camp des Pou (Manacor), enclavat en un context geològic bastant anàleg (TRIAS i MIR, 1977). Aquesta diàclasi hauria actuat com a engolidor, intersectant un sistema de conductes freàtics subjacents al barranc, que de fet serien aprofitats per les seves aigües les quals abandonarien el tàlveg del barranc. Posteriorment, l'hipotètic engolidor evolucionaria mitjançant processos clàstics, i els conductes adoptarien la present morfologia vadosa.

COVA DES REVOLT (Ferrerries)

Coordenades: X: 7° 39' 08"; Y: 39° 57' 46"; Z: 75 m.

Petita cavitat penjada a la paret oriental del Bar-

ranc d'Algendar en el meandre de més avall de la Cova Murada, davant la Cova des Morts. L'accés és una mica complicat, ja que està a 35 m del tálveg, en una paret ben vertical. Això ens obliga a arribar-hi per un replà superior, al qual hi pujam per un alzar de ciment, situat més avall, i quasi tapat de canyes. És necessari emprar una corda de 10 m escassos per davallar del replà superior al que s'estén de la cova cap al SO.

Aquesta cova només és una balma de 23 m de llarg i 3 m d'amplada, perllongada per una galeria de 8 m de llarga, de direcció S30O, amb morfologies de corrosió.

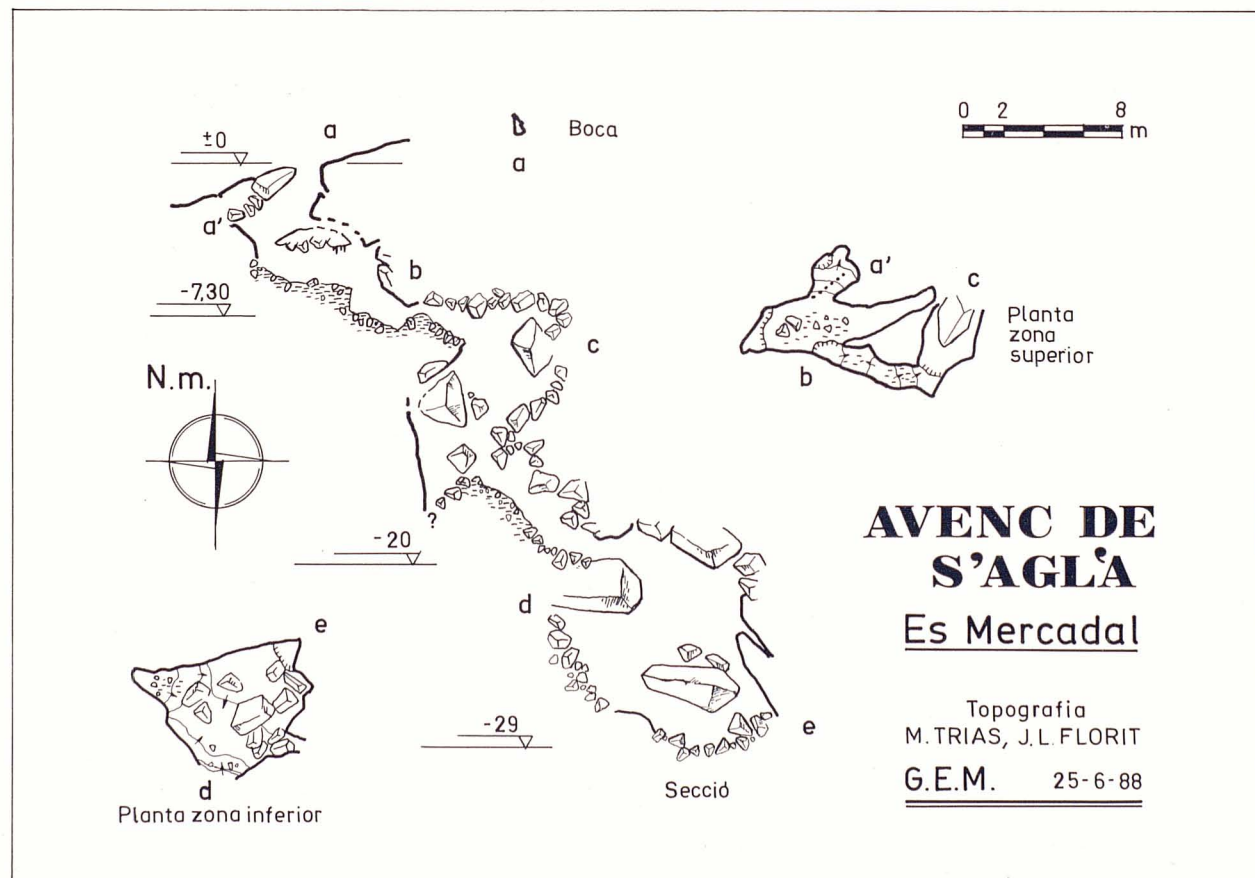
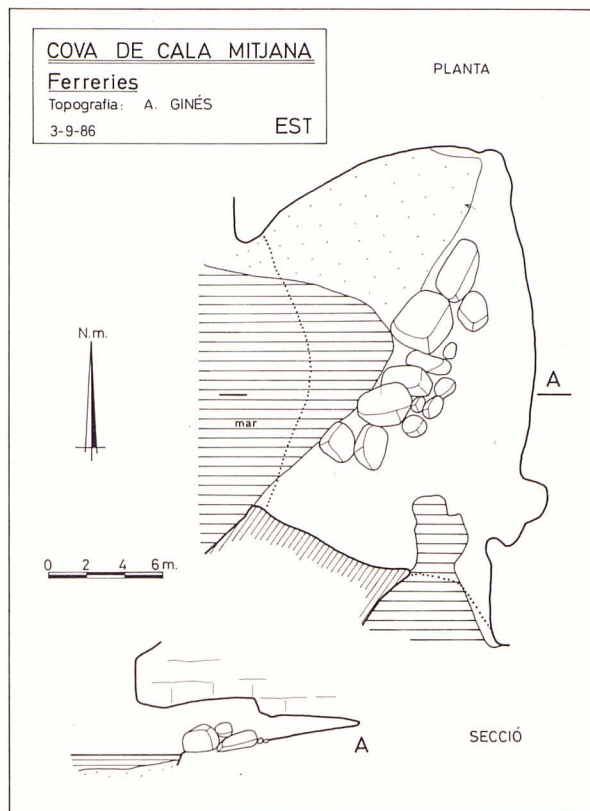
COVA DE CALA MITJANA (Ferreries)

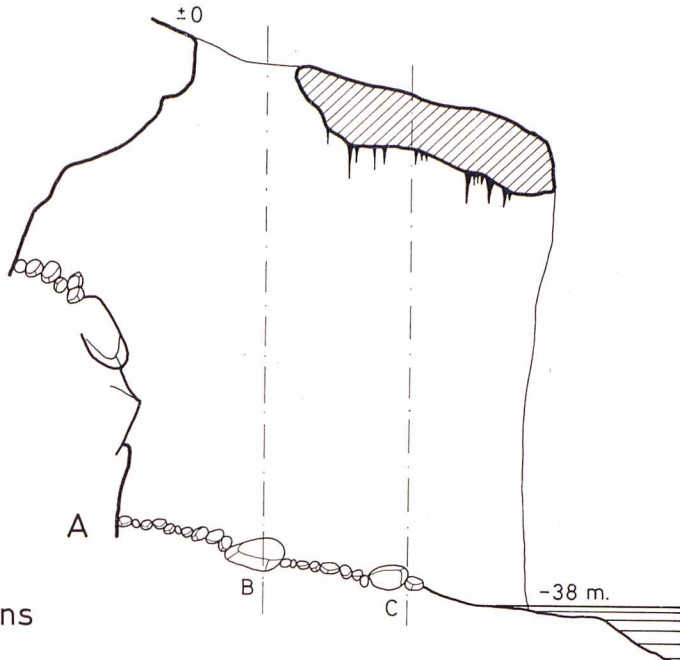
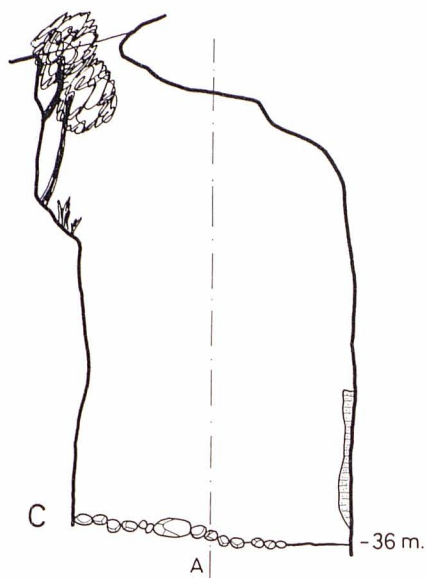
Coordenades: X: 7° 39' 32"; Y: 39° 56' 01"; Z: 0 m.

És una cavitat localitzada a l'extrem oriental de la platja de Cala Mitjana.

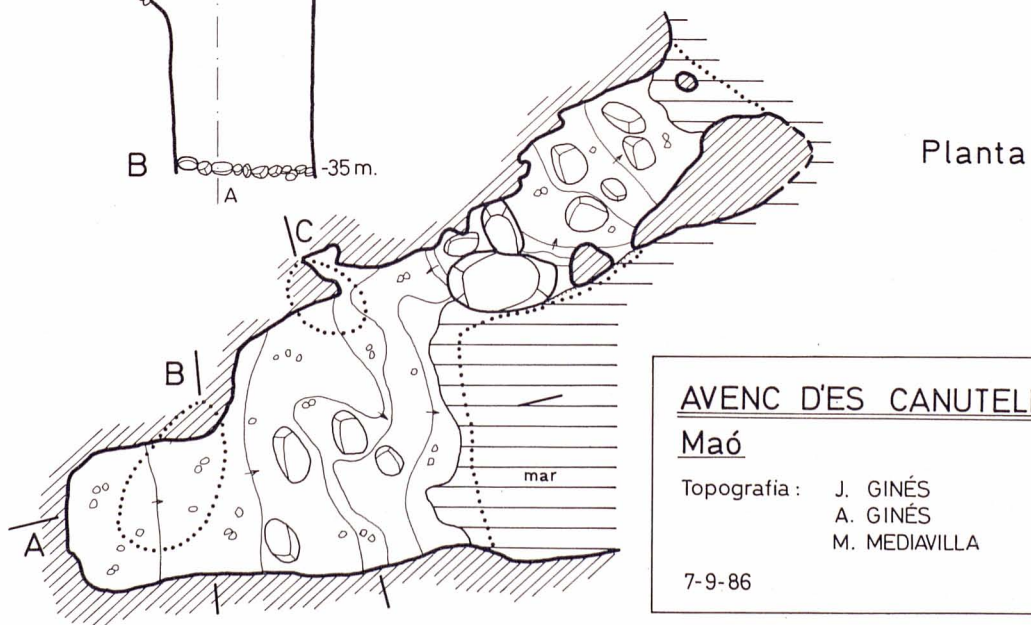
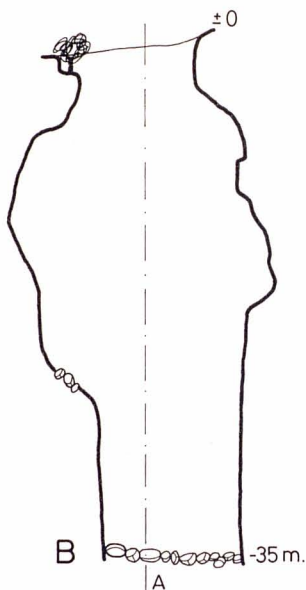
Es tracta d'una cova d'abrasió marina constituïda per una sala que arriba a tenir 22 × 13 m de dimensions màximes. Té dues boques; la més occidental és molt àmplia (14 m) en canvi l'altra, situada a l'extrem Sud de la sala, és bastant reduïda.

Aquesta cova està excavada en les calcarenites miocèniques del migjorn menorquí. Quan a la seva morfologia, tan sols s'ha d'esmentar la presència d'un

Seccions

AVENC D'ES CANUTELLS

Maó

Topografia : J. GINÉS
A. GINÉS
M. MEDIAVILLA

7-9-86

EST

antic nivell d'abració marina, situat 1,5 m per damunt de l'actual nivell marí.

AVENC D'ES CANUTELLS (Maó)

Coordenades: X: 7° 51' 11"; Y: 39° 50' 57"; Z: 38 m.

Encara que l'existència d'aquesta espectacular cavitat ha d'esser per força del domini públic, fou localitzada en observar en uns fotogrames aeris les dues grans boques superiors que té. Es troba a prop dels espadats rocosos que delimiten la vessant occidental de la Cala d'Es Canutells.

Presenta quatre boques principals. Les superiors són dos grans orificis, el més septentrional dels quals arriba a tenir unes dimensions de 6 × 10 m. Aquestes dues grans obertures permeten el descens a una espaiosa sala subjacent. En el cas de la boca situada més al Nord, el descens consisteix en una espectacular vertical absoluta de 35 m (seccions A i B de la topografia). Per l'altra boca superior, de dimensions més reduïdes, també s'arriba al fons de la sala, però és una baixada amb tendència més subvertical (secció C). La sala a la que feim referència és de fet una gran cova marina, allargada en direcció NO-SE, que té una boca principal (secció A) i diverses entrades secundàries més cap al SE, totes al nivell de la mar. El desnivell total de la cavitat és de 38 m, xifra contrastada així mateix mitjançant mètodes fotogramètrics.

La morfogènesi d'aquest fenomen subterrani obeeix a l'actuació dels mecanismes d'erosió marina, conjuntament amb els processos de carstificació. De fet, en l'actualitat ens trobam davant una gran sala en la que tan sols es poden reconèixer morfologies derivades dels progressius enfonsaments de les parets i de la volta, els quals en darrer terme han donat lloc a les boques superiors. Aquests processos de reajustament mecànic han estat molt influïts per les característiques litològiques de detall de les calcarenites miocenes on es troba excavada la cova. No queden evidències que informin de les particularitats morfogenètiques de les cavitats prèvies als grans enfonsaments observables avui dia. En que sí és evident és que es generà un important buit en base a l'actuació dels processos clàstics a partir d'una presumpta caverna d'origen càrstic; aqueix gran coval es veuria capturat per una cova d'abració marina, que degué buidar bona part de l'acúmul de blocs existent. Finalment convé assenyalar l'absència de formes litogèniques, així com l'existència d'arenas eòliques bastant cimentades les quals es presenten com a restes aferrats a la paret occidental de la sala (veure secció C); aquestes arenas han de correspondre a qualcuna regressió marina del Quaternari recent.

AVENC DE S'AGLÀ (Es Mercadal)

Coordenades: X: 7° 48' 57"; Y: 39° 59' 53"; Z: 120 m.

Petita cavitat situada damunt unes penyes molt destacades que dominen la carretera que va a la urbanització de Sa Roca, des de la carretera de Maó a Fornells. Des del creuer d'ambdues carreteres a les penyes hi ha 2 Km, i l'avenc es troba a 30 m per damunt la carretera.

La fondària total de l'avenc és de 29 m i està constituït per una sèrie de pouets i de passos horitzontals, en molts de casos anàrquics i estrets. Està obert en una calcària mesozoica. Quan a la seva gènesi es tracta d'una esquerda de despreniment; aquest tipus de fenòmens són descrits per alguns autors sota la denominació de cavitats tectòniques.

COVA BASSERA (Es Migjorn Gran, Es Mercadal)

Coordenades: X: 7° 44' 12"; Y: 39° 55' 48"; Z: 115 m.

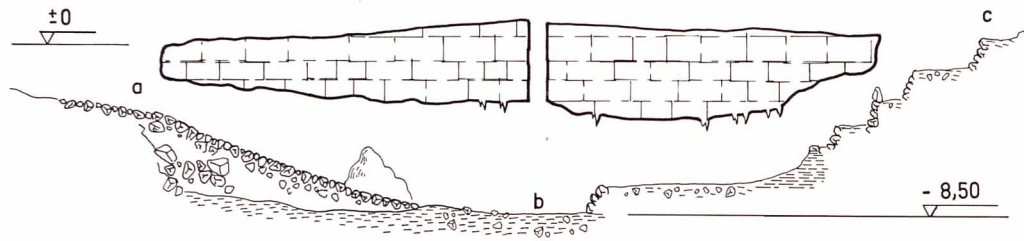
És una cavitat de bon desenvolupament volumètric, oberta dins les calcarenites de l'Helvecià-Tortoní molt a prop de les cases de Son Saura.

Configura la caverna una única sala de planta rectangular arrodonida, amb unes dimensions planimètriques de 43 × 20 m i una altura bastant uniforme que supera els 5 m en el centre. A cada un dels costats de la sala més distants entre si (a Llevant i a Ponent) s'obre una boca de dimensions respectables (4 × 2 m l'occidental i 12 × 15 l'oriental), totes dues amb importants obres d'acondicionament en forma de rampes. En el centre de la cova hi ha un pou artificial de 0,8 m de diàmetre, que la comunica amb l'exterior; segons referències del senyor del lloc, s'hauria fet per treure els fems del bestiar que es guardaria dins la cova, per a l'accés del qual s'haurien construït les rampes. El desnivell de la caverna és de 9,30 m des del paladar de la boca oriental, si bé que si l'agafàs-sim pel pou seria lleugerament superior.

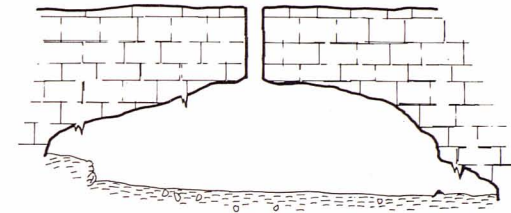
Ens trobam davant una típica cova de morfologia clàstica i gènesi fonda, és a dir formada inicialment a la zona freàtica sense relació directa amb circulacions superficials, i oberta després a l'exterior pel creixement tridimensional degut als processos clàstics. És la forma hipogea més característica del carst de les calcarenites del Miocè postorogènic, tant de Menorca com de Mallorca.

Tal com veiem avui la cova trobam a faltar els enderroc que haurien d'ocupar en principi el seu pis; en lloc seu hi ha una superfície plana d'argiles massives que per ventura manifesti una acció humana, al igual que succeeix amb les obres de construcció que han desfigurat la morfologia original de les entrades.

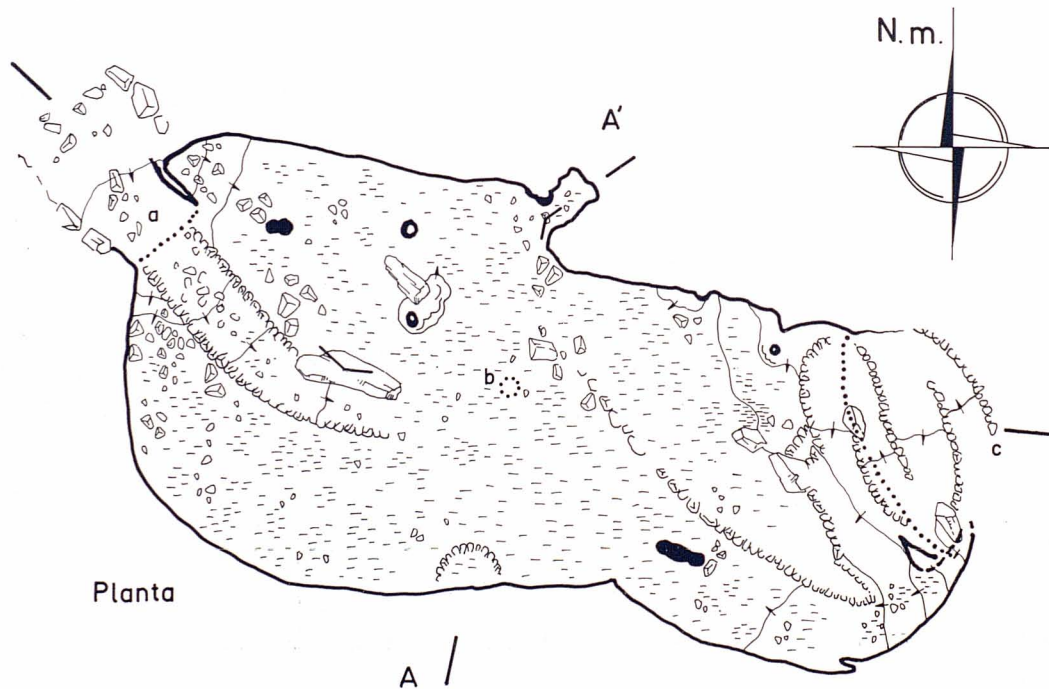
Prop de l'inici de la rampa oriental hi ha un acúmul de sediments varvats fins a un nivell de més de 3 m per damunt del pis de la zona central, indicant una antiga fase de colmatació. En aquest cas també podem pensar que aquest reblit d'argiles varvades hagi estat destruït en acondicionar la sala. Prop d'aquí, entre les pedres basals de la rampa, trobarem un os aï-

Secció Longitudinal

Secció AA'

Planta

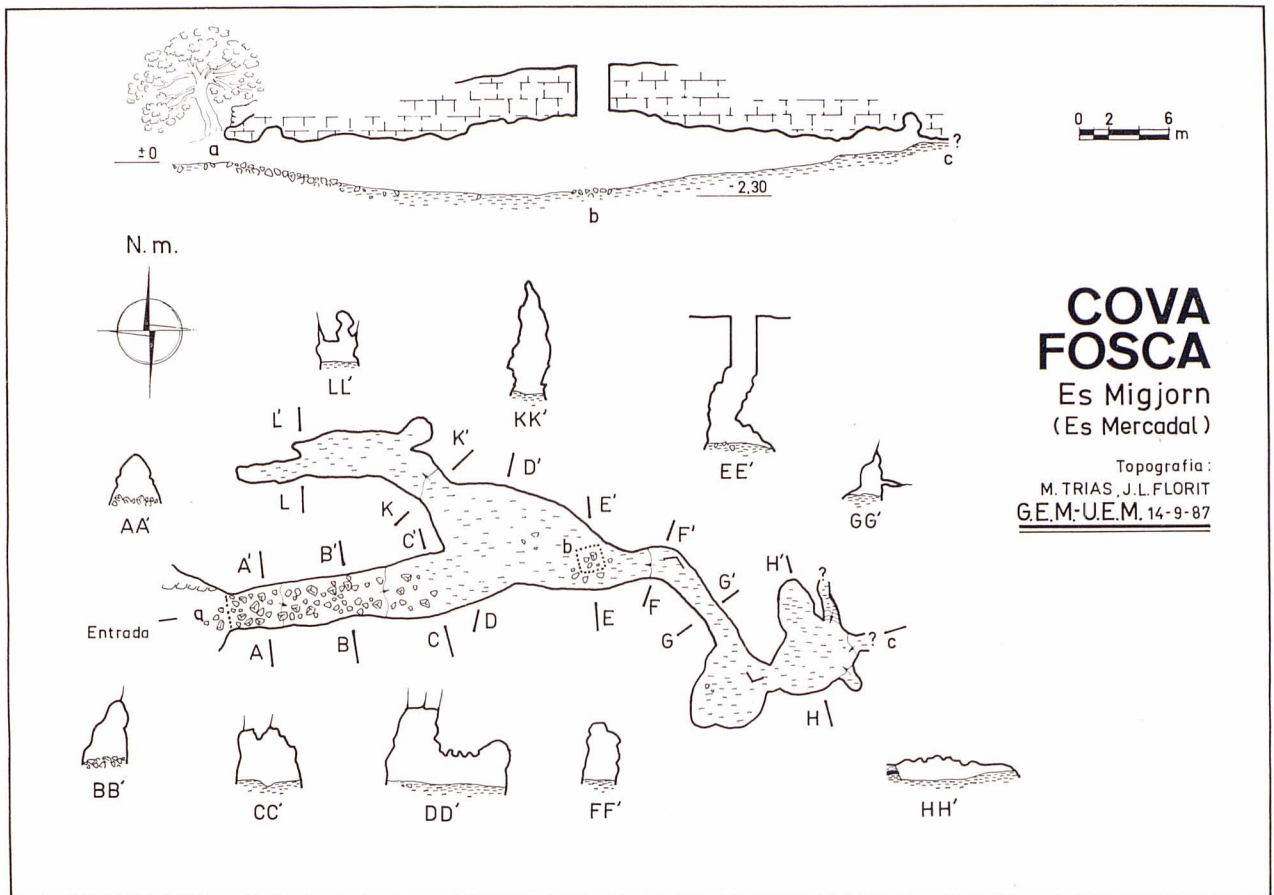

COVA BASSERA

Es Migjorn (Es Mercadal)

Topografia : M. TRIAS, J. CASTELLO

G.E.M. 29-8-86

llat de *Myotragus* d'aspecte relativament modern, no sabem si *in situ* o desplaçat.

El quadre morfològic de na Bassera es completa amb algunes formes reconstructives, localment molt espectaculars, com les grandioses estalagmites trencaes d'aprop del final de la rampa occidental.

COVA FOSCA o COVA DE S'ENGOLIDOR (Es Migjorn Gran, Es Mercadal)

Coordenades: X: 7° 43' 49"; Y: 39° 56' 52"; Z: 100 m.

Situada a 500 m del poble des Migjorn Gran, seguint la carretera que el comunica amb Ferreries; a 50 m d'aquesta es localitza la cova, davall d'una grandiosa figuera en un terreny agrícola que fa un poc de pendís.

Està formada per un conjunt de galeries horitzontals de direcció principal Est-Oest, amb bastant varietat donat el petit desenvolupament de la cova: només 81 m.

Ens trobam davant d'un conducte freàtic, tipus de cavitat molt abundant dins el carst de les calcarenites del Migjorn menorquí. La morfologia és de corrosió i el pis està cobert d'argiles massives. Antigament la cova sembla haver estat colmatada per argiles varvades (com podem veure a la secció H de la topografia), però aquestes han estat reexcavades. Recordem que les variacions climàtiques del Quaternari es manifesten en els conductes hipogeus per períodes de depo-

sició i d'excavació dels sediments. Això sense comptar que hi pugui haver hagut excavacions artificials, ja que en el centre de la cova hi ha també, com a na Bassera, un pou artificial.

Bibliografia

- CUBELLS, E. i MENÉNDEZ, F. (1980): «Estudi del Barranc de Binigaus (Menorca)». *Polje*, 1:39-42. Barcelona.
- FLORIT, J.L. (1984): «Cova o Avenc de Son Pons: cinc anys en la nostra història». *Socarrell*, 2:25-27. Maó.
- MIR, F. (1976): «Les formes hipogees del Barranc d'Algendar (Menorca)». *Endins*, 3:27-39. Palma de Mallorca.
- MIR, F. (1979): «Noves aportacions al coneixement de les coves de Menorca». *Endins*, 5-6:19-28. Palma de Mallorca.
- MURILLO, A. (1963): «La cueva den Xoroi». *Revista de Menorca*, 3:327-342. Maó.
- MONTORIOL-POUS, J. i ASSENS-CAPARRÓS, J. (1957): «Estudio geomorfológico e hidrogeológico del karst de la península de S'Albufereta (Fornells, Menorca)». *Rass. Esp. Italiana*, 9(1):3-48. Como.
- PRETUS, J.L. (1981): «Nota preliminar a l'estudi de la distribució del gènere *Typhlocirolana* RACOVITZA (*Crustacea, Isopoda*). Primera cita a Menorca». *Endins* 8: 21-24. Palma de Mallorca.
- THOMAS-CASAJUANA, J.M. i MONTORIOL-POUS, J. (1951): «Los fenómenos kársticos de Parelleta (Ciudadela, Menorca)». *Speleon*, 2(4):191-216. Oviedo.
- TRIAS, M. (1980): «Aportació a l'estudi de Na Patarrà». *Endins*, 7:63-69. Palma de Mallorca.
- TRIAS, M. (1985): «Les campanyes espeleològiques del 84 a Menorca». *Endins*, 10-11:3-12. Palma de Mallorca.
- TRIAS, M. i MIR, F. (1977): «Les coves de la zona de Can Frasquet-Cala Varques». *Endins*, 4:21-42. Palma de Mallorca.
- TRIAS, M.; PAYERAS, C. i GINÉS, J. (1979): «Inventari espeleològic de les Balears». *Endins*, 5-6:89-108. Palma de Mallorca.

COVA D'EN CURT

Ferreries

Topografia
J.L. PRETUS M. TRIAS
M. GINART F. ORFILA

G.E.M.-U.E.M. 16-9-87-20-4-88

